

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

(Cilt/Volume: 6, Sayı/Issue: 2, Ağustos/August 2022)

Merve AKBAŞ

Arş. Gör, Ankara Hacı Bayram
Veli Üniversitesi
merve.akbas@hbv.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-3635-3361>

Moralizade Vassaf Kadri'nin Biyografisine Katkılar

Contributions to Morahzade Vassaf Kadri's Biography

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 28.07.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 24.08.2022

Yayın Tarihi/Published: 30.08.2022

Atıf/Citation

Akbaş, M. (2022). Moralizade Vassaf Kadri'nin Biyografisine Katkılar. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 6 (2), 1015-1032. <https://doi.org/10.34083/akaded.1150428>

Akbaş, M. (2022). Contributions to Moralizade Vassaf Kadri's Biography. *Journal of Academic Language and Literature*, 6 (2), 1015-1032. <https://doi.org/10.34083/akaded.1150428>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

II. Meşrutiyet Dönemi edebiyatının üretken yazarlarından Moralızade Vassaf Kadri'nin telif ve tercüme olmak üzere çeşitli edebî türlerde eser verdiği bilinmektedir. Ne var ki yazarın biyografisine ilişkin bilgiler hayli sınırlıdır. Kalem faaliyetleri ve yazarlığı üzerine yüksek lisans tezi yapılmış, *Hint Yıldızı*, *Çakıcı'nın İlk Kurşunu*, *Kadınlar Komitesi* isimli eserleri Latin harflerine aktarılmıştır. Ancak hakkında yapılan çalışmalarda yazarın hayatına dair bilgilerin, *Sultan Murad* isimli piyesinin ön söz niteliği taşıyan "İfadem" başlıklı kısmındaki cümlelerinden alındığı ve birbirini tekrar ettiği görülmektedir. Yazarın biyografisine ilişkin bilgilere ulaşmak için yapılan araştırmada T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde (BOA) Moralızade Vassaf Kadri'yle doğrudan ilişkili iki belge tespit edilmiştir. Belgelerin okunmasıyla yazarın mesleği, medeni hâli ve Berlin'de bulunmasının sebebi ortaya çıkmış; ayrıca I. Dünya Savaşında kullanılmak üzere ateşli silah icat ettiği ve bunun imal izni için başvuruda bulunduğu öğrenilmiştir. Bu çalışmada, BOA'da bulunan söz konusu arşiv belgeleri Latin harflerine aktararak verilecek, Moralızade Vassaf Kadri'nin pek bilinmeyen biyografisine ilişkin yeni bilgiler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Moralızade Vassaf Kadri, biyografi, II. Meşrutiyet Dönemi Edebiyatı, silahlar, icat.

Abstract

It is known that Moralızade Vassaf Kadri who is one of the productive writers of Second Constitutional Era literature, had produced written works in various genres including copyright and translation. However, the information on the biography of author is limited. A master's thesis was written about his complete writings and his authorship and also Hint Yıldızı, Çakıcı'nın İlk Kurşunu, Kadınlar Komitesi were transferred into Latin letters. However, in the studies, it is seen that the information about his life is quoted from the preface of his play Sultan Murad, titled "İfadem", and what is written repeats each other. In the research carried to obtain information about his biography, two documents were found directly related to Moralızade Vassaf Kadri in the Republic of Turkey State Archives Ottoman Archives (BOA). The author's profession, marital status and the reason for his stay in Berlin was revealed by reading these documents. It was also learned that he invented a firearm to be used in First World War and applied for the production permit. In this study, the archival documents in BOA will be transferred to Latin letters and new information will be presented about the unknown biography of Moralızade Vassaf Kadri.

Keywords: Moralızade Vassaf Kadri, biography, Second Constitutional Era Literature, weaponry, invention.

Giriş

Türk Edebiyatında çoğunlukla Süleyman Sudi ile birlikte kaleme aldıkları *Millî Cinayât Koleksiyonu* ile ismi bilinen Moralizade Vassaf Kadri, II. Meşrutiyet Döneminin en üretken kalemlerinden biridir. Roman, hikâye ve tiyatro türlerinde eserler veren yazarın ayrıca tercüme faaliyetleri de bulunmaktadır. Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Koleksiyonu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi, Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi, Ankara Milli Kütüphane, Marmara Üniversitesi Nadir Eserler Koleksiyonu, İstanbul Şehir Üniversitesi Taha Toros Arşivi, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kütüphanesi tarandığında yazarın ismine kayıtlı olduğu tespit edilen telif ve tercüme eserleri şöyle sıralanabilir: *Mukaddeme-i İnkılâp* (1909), *Çakıcı'nın İlk Kurşunu* (1909), *Sultan Murad* (1911), *Yıldız Faciaları* (1911), *Çarşamba Karısı* (1913), *Hırsız Feneri-Gizli Mezaristan* (1914), *Melekper* (1914), *Ölüm Habercileri-Kızıl Sultan* (1914), *Kadınlar Komitesi* (1914), *Safiye* (1914), *Şimâl Rüzgârı* (1915), *Hint Yıldızı* (1915), *Yetime* (1915), *Meçhul Konak* (1915), *Yetime'nin Kabri* (1915), *Raufun Geceleri* (1915), *Tahte'l-bahirde İzdivaç* (1917), *Gizli Define Meyhanecinin Kızı* (?). Ayrıca Süleyman Sudi ile birlikte, *Millî Cinayât Koleksiyonu* (1914) dizisinde yayımladığı *Kanlı Peri*, *Kara Cadı*, *Siyah Pençe*, *Âni Felaket*, *Görülmemiş Bir Aşk*, *Yeraltı Şehrinde Bir Cinayet*, *Çin Guguklu Saat*, *Kanlı Perinin Son Aşkı*, *Esrarengiz Bir Düşün*, *Dirilen Cenaze* adlı kitapları da listeye eklemek gerekir.

Moralizade Vassaf Kadri'nin eserlerine ilişkin yapılan akademik yayınlar yahut yazarın Latin harflerine aktarılarak günümüz okuruyla buluşturulan eserlerinde yazarın biyografisine ilişkin bilgilerin azlığı dikkat çekmektedir. Mehmet Özdemir'in hazırladığı *Moralizade Vassaf Kadri, Hayatı-Sanatı ve Eserleri* başlıklı yüksek lisans tezinin “Ön Söz”ünde şu ifadelerle rastlanır:

Yazarın biyografisiyle ilgili araştırma yaparken birçok kaynak taradık: Abdullah Develioğlu, Büyük İnsanlar ve Üç Bin Türk ve İslâm Müellifi; Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Sairleri; İbrahim Alaattin Gövsa, Türk Meshurları; Nahit Sırrı Örik, 150 Yıllık Meşhurlar Ansiklopedisi; Osman Ergin, Türkiye Maarif Tarihi, Türkiye'de Kim Kimdir?; Mehmet Süreyya, Sicill-i Osmanî gibi eserler baktığımız kaynaklardan sadece birkaçıdır. Bunlardan başka Prof. Dr. Nazım Hikmet Polat'ın yaptırdığı dergi çalışmaları da incelediğimiz kaynaklar arasındadır. Fakat bu kaynaklarda yazarın hayatı ve yazı faaliyeti ile ilgili herhangi bir bilgi bulunamadı. Biz de yazarın hayatı hakkındaki bilgiyi Sultan Murat piyesinin mukaddimesinden hareketle verdik (s. III).

Özdemir'in belirttiği üzere, Moralizade Vassaf Kadri, *Sultan Murad*¹ isimli piyesinin “İfadem!” başlıklı kısmında yer alan bazı ifadeleriyle kendi hayatına ilişkin

¹ Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Yılmaz ile ortak hazırlanan “Moralizade Vassaf Kadri'nin *Çarşamba Karısı* Adlı Eserinde Ölçünlü Dilden Sapmalar” başlıklı makale metninde eserin ismi *Sultan Murad* yerine sehven *III. Murad* olarak yazılmış; yazının “Kaynakça”sında doğru şekilde gösterilmiştir. Bkz. Akbaş, Merve & Yılmaz, İbrahim (2021). Moralizade Vassaf Kadri'nin *Çarşamba Karısı* adlı eserinde ölçünlü dilden sapmalar. *Karadeniz Araştırmaları*, (XVIII/72), 1079-1089.

kısıtlı bilgiler vermektedir. Yazarın anlattığına göre çocukluk ve ilk gençlik yıllarının önemli bir bölümü Balkanlar'da geçmiştir. 14 yaşından 19 yaşına kadar İstanbul'da yaşamış ve burada eğitim görmüştür. 29 Ağustos 1904'te Sultan V. Murad'ın vefat haberini Pire'de aldığından hareketle, o tarihte Pire'de bulunduğu kesin olarak bilinmektedir.

Erol Üyepazarcı, iki cilt hâlinde hazırladığı *Unutulanlar, Hiç Bilinmeyenler ve Bilinmek İstemeyenler - Türkiye'de Popüler Romanın İlk Yüzyılının Öyküsü (1875-1975)* isimli çalışmasında Moralızade Vassaf Kadri'ye ayırdığı bölümde yazarın hayatına ilişkin bilgileri yine *Sultan Murad* piyesinden iktibasla vermiştir (2019, s. 559). Bahar Gökpınar'ın ise *Kadınlar Komitesi* üzerine kaleme aldığı yazısında Mehmet Özdemir'in tezindeki ifadelerden istifa ettiği görülmektedir (2021, s. 86).

Fatih Altuğ, yayına hazırlanmasında katkıda bulunduğu *Hint Yıldızı* adlı romanın "Sunuş"unda her ne kadar Moralızade Vassaf Kadri'nin "Osmanlı ve Alman resmi makamlarıyla ilişkisine dair elimizde veri olmadığını" (2021, s. 6) iddia etse de bu çalışmada sunulan arşiv belgeleri söz konusu ilişkinin mahiyetine dair bilgi vermektedir. Hindistan'daki sömürge karşıtı direnişi ele alan romanın "Mukaddime"sinin sonunda yer alan "Berlin fi 15 Mayıs sene 1915 Moralızade, Vassaf Kadri" imzası ile (1331, s. 5) arşiv belgesinde yazarın el yazısının görüldüğü raporların tarih ve şehir bilgilerinin tutarlılığı, Moralızade Vassaf Kadri isminin, hakkında pek bilgiye rastlanmayan II. Meşrutiyet yazarı olduğunu doğrulamaktadır.

Arşiv Belgelerinin Mahiyeti

Çalışmada aktarılan iki belgeden ilki, dört sayfadan oluşmaktadır. 6 Mayıs 1915 tarihli bu belgede ayrıca yazarın iki sayfalık bir raporu bulunmaktadır. Moralızade Vassaf Kadri, Miladi 22 Nisan 1915 Perşembe günü eşi Karolin Feyman ile birlikte Cenova üzerinden Washington'dan Berlin'e ulaştığını bildirmektedir. İki yıldır âyan kâtipliği vazifesinden resmî izinlidir ve Washington'da bulunma amacı, "zatü'l-hareke torpil" [otomatik torpil] ve "bomba endahtına mahsus yaylı tüfenk" [bomba atan yaylı tüfek] icadı ile uğraşmaktır. Yazar, büyükelçi Ahmet Rüstem Bey'in tavsiyesi üzerine Hintlilerle bağımsızlık mücadeleleri hususunda temas hâlinindedir. Daha önce Dahiliye Nezaretine yazdığı arizada Berlin'deki fabrikalarda numune imalinin iznini istemektedir. İlk raporunda icadı olan silahların Hindistan'da imaline başlanacağını bildirmekte, ikincisinde ise "zatü'l-hareke torpil" ve "bomba endahtına mahsus yaylı tüfenk" in ne işe yaradığını ve çalışma prensibini anlatmaktadır.

"Mahremane" [Gizli] mührüyle yazılmış 27 Mayıs 1915 tarihli ikinci belge ise Moralızade Vassaf Kadri'den icat ettiği silahların İstanbul'da üretilmesi için Harbiye Dairesi Riyasetine başvurmasının istendiği Enver Paşa imzalı telgraftır.

Söz konusu belgeler aşağıda Latin harflerine aktarılarak verilmiş, belgelerin aslı ise ekte sunulmuştur.

Siyasi						
BABIALİ Hariciye Nezareti Umur-u Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi Mühimme Kalemı						
Berlin 210/66228 Bahriye 37/65167						
Müdür-i Umumî	Mümeyyiz	Müsevvid	Tarih	Kayıt Numarası	Hülasa	Melfufat
		Ali Muhtar	23 Nisan 331			
Dâhiliye ve başkumandanlık vekâletine, Bazı ihtiraatta bulunmak ümniyesiyle mezunen iki seneden beri Amerika'da bulunup ahiren Berlin'e avdet eden âyan kâtiplerinden Moralızade Vassaf Kadri Bey tarafından Berlin Sefaret-i Seniyyesine takdim ve sefaret-i müşarünileyhanın fi 28 Nisan 915 tarihli ve 330/13610 numaralı tahiratinde leffen irsal olunan bir raporda mumaileyhin ihtira eylemiş olduğu zatü'l-hareke [kendi kendine hareket eden, otomatik] torpil ile küçük kıtada bomba endahtına mahsus yaylı tüfenk hakkında vaktiyle tanzim eylemiş olduğu raporu Washington sefir-i sabıkı Ziya Paşa vasıtasıyla hükümet-i seniyyeye takdim eylediği ve kendisine cevaben bunların vakt-i merhununda nazar-ı itibara alınacağıнын bildirilmiş olduğu ve Harb-i Umuminin zuhuru üzerine Amerika'daki Hintlilerle pek sıkı temasta bulunarak Devlet-i Aliyyenin harbe iştirakiyle Hintliler ile daha mühim bir surette [2. yaprak] İçtimalar akd ve verilen karar mucibince harekete başlandığı ve İran pasaportu ve nam-ı müstear tahtında Cenova ve Rotterdam ve Cherbourg tarikiyle Berlin'e on beş kadar Hintli gönderildiği ve bunlar arasında Kaliforniya'dan gelen Bereketullah Efendi ile Acarya gibi gayet mühim uzuvlarda bulunduğu, fakat Hintlilere Berlin'den verilen talimat ile ve Dersaadet'ten verilen talimat arasında nevi itibarıyla farklar bulunması ve Amerika'daki Mecusiler ve "Vedanta" kulüpleri ile İslamlar arasında içtihat nokta-i nazarında dahi farklar mevcut olması Hint ihtilalinde bu iki mühim uzvun istenilen veçhile birleşmemesini intaç eylemekte olduğu ve kendisinin bunlara Berlin'den ve Dersaadet'ten verilen talimatları mümkün mertebe tevhit eylemek arzusuyla Berlin'e muvasalat eylediği				Mühimme kalemı Harbiye 485 – 65168 Dâhiliye 351 – 65169 Bahriye 37 – 65167 6 Mayıs 915 23 Nisan 1331 Kalem-i Mahsus Müdüriyeti Evrak Şubesi: Devair-i Merkeziye Tarih-i Kaydı: Fi 26 Nisan Sene 331 Numara:		

ve Hindistan erbab-ı ihtilalinin tüfenk ve cephanе fikdanını büyük bir bahane ittihaz eylemekte oldukları cihetle dört yüz metreye kadar küçük üstüvane şeklinde bomba endaht eden ve numunesi veçhile Hindistan'da arzu olunduğu kadar vücuda getirilmek üzere tahta tüfenk imalini kararlaştırdıkları ve salifü'z-zikr zatü'l-hareke torpillerden bir numunenin Berlin fabrikalarında imaline müsaade edilmesi hakkında Dâhiliye Nazır beyefendi hazretlerine (Dâhiliyeye: taraf-ı nezaret penahilerine zatü'lilerine) ariza takdim edildiği bildirilmektedir. (Başkumandanlık: Muhteraat-ı mebhusanın suret-i imal ve istimaline dair sefaret-i seniyyeye takdim edildiği diğer bir raporun sureti de leffen tesyâr kılındı. Dâhiliye Nezaret-i Celilesine de malumat verildi) (Dâhiliye: Başkumandanlık Vekâlet-i Celilesine de yazıldı.) efendim

27 Nisan [19]15

-Rapor-

Devlet-i Osmaniye Sefir-i kebir devletlü Mahmut Muhtar Paşa hazretlerine takdim Nisan-ı efrencinin yirmi ikinci bugünkü Perşembe günü New York'tan Cenova tarihiyle Berlin'e muvasalat eyledim. Beraberimde refikam Madam Karolin Feyman bulunmaktadır. Berlin'e esbab-ı muvasalatıma dair ber-vech-i ati arz-ı malumat olunur. Bazı nev-i ihtiraatı vücuda getirmek ümniyesiyle iki seneden beri mezuniyet-i resmiye ile Amerika'nın New York şehrinde bulunmakta idim. Bazılarını vücuda getirdiğim sıralarda Washington sefir-i sabıkı Ziya Paşa vasıtasıyla hükümetimiz, ihtira eylemiş olduğum zatü'l-hareke torpil ile küçük kıtada bomba endahtına mahsus yaylı tüfenk hakkında kulunuzdan bir rapor talep eylemiş ve üç ay sonra gelen cevapta vakt-i merhunda nazar-ı dikkate alınacağı bildirilmiş idi.

Avrupa muharebe-i umumiyesi sırasında sefir-i kebir Rüstem Bey'in müsaadeleriyle New York'ta Türk, Arap, İranlı ve Hintlilerden müteşekkil ve İngiltere'nin zırhlılarımızı gasbı aleyhinde

akdolunan riyaset eylediğim gibi o günden itibaren Hintliler ile -sefir-i kebir beyin tavsiyesi mucibince- pek sıkı bir teması hâsil eylemiş idim. Harbin bir şekl-i umumi alması ve devlet-i Osmaniye'nin de dâhil olması üzerine Hintliler ile daha mühim bir surette içtimalar akd ve verilen kararlar mucibince harekete başlandı. İran pasaportu nam-ı müstear tahtında Cenova ve Rotterdam ve Cherbourg tarihiyle Berlin'e on beş kadar Hintli gönderildi. Bunlar arasında Kaliforniya'dan gelen Bereketullah Efendi ile Acarya gibi gayet mühim uzuvları da bulunmaktadır. Fakat Hintlilere Berlin'den verilen talimat ile Dersaadet'ten verilen talimat arasında nevi itibarıyla farklar bulunması ve Amerika'daki Mecusiler ve "Vedanta" kulüpleri ile İslamlar arasında içtihat nokta-i nazarında dahi farklar bulunması Hint ihtilalinde bu iki mühim uzvun istenilen veçhile birleşmemesini intaç eylemekte bulunmuştur. Kulunuz temasım neticesinde aldığım fikir ve kararlar ile bu gibilere Berlin'den ve Dersaadet'ten verilen talimatları mümkün mertebe tevhit eylemek arzusuyla Berlin'e muvasalat eylediğim gibi Cenova'da Alman General konsolatosu vasıtasıyla ve mazrufen zat-ı devletlerine bir ariza takdim eyledim. Aynı

suretle Dâhiliye Nazırı Talat Beyefendi senakârınıza takdim eylediğim mazruf arizada zatü'l-hareke torpillerden bir numunenin Berlin fabrikalarında imaline müsaade eylesesini de arz eyledim. Bundan başka: Hindistan erbab-ı ihtilali tüfenk ve cephanesizliği büyük bir bahane ittihaz eylemektedir. Dört yüz metreye kadar küçük üstüvane şeklinde bomba endahet eden ve bir adet tahta numunesi veçhile ve tahtadan olmak üzere Hindistan'da istenildiği kadar vücuda getirilmek üzere bir adet tahta tüfek imalini de kararlaştırdık. İkinci bir rapor ile bunların suret-i imal ve imrarını arz eylerim. Bu husus hakkında emr ü ferman-ı devletlerine müntazırım efendimiz.

Âyan kâtiplerinden Moralizade: Bendeleri Vassaf Kadri

-2- Rapor

[1] Zatü'l-hareke torpil: Umur u hikmet-i Askeriyedeki vukuf-ı tamm-ı devletleri veçhile boğazlar ile sevahilde zincir ile kasr-ı deryaya salıverilmiş torpiller suların cereyanlarında pek mühim hizmet görmekte olduğu gibi suların durgun olduğu sıralarda (mayın savıyor) denilen vapurlar vasıtasıyla toplanmaları ihtimali mevcut ve hatta kısmen vakidir.

Zatü'l-hareke torpil diğer torpiller veçhile vaz olunur. Yalnız diğer torpillerinin zincirleri denizin çamur tabakaları ve kum yığınları içinde sabit bir hâlde bulunur. Denizin dibinde torpillerin zincirini tutan madde-i sakile ihtira-kerdem torpillerde ufak bir elektrik motorunu da haizdir. Denizin dibinde olmak üzere -ki yirmi mile kadar uzatılabilir- ince elektrik teli (iki düğmelidir) karada kale kumandanlığının tensip eyleyeceği münasip bir mahalle vaz olunur.

Suların durgun hâlinde ve yahut ahval-i umumiyyede düşman filosunun torpil toplayan vapurlarını sevk eylediği görülünce düğmenin "çekilen" kısımlarına basılarak zırhlılara temas edecek mevkide duran torpiller denizin dibindeki motorun hareketleriyle denizin dibine çekilirler. Torpil toplayan vapurlar arayıp bir şey bulamayınca filoya emniyet işareti çeker. Filo yaklaşacağı sırada "çıkart" düğmelere basılınca torpiller mevki-i mahsusalarını işgal eylemiş olurlar.

Karadeniz ve Çanakkale için tatbiki arzu olunduğu takdirde hariçten torpil göndermeye hacet olmayıp Dersaadet'te imal ve yahut mevcutlarının bazılarını motor echazesi tatbik olunmaktan ibarettir.

[2] Bomba endahetına mahsus yaylı tüfenk: mezkûr tüfenkleri piyadelerin bombacı bölüklerine bir sühulet-i mahsusa olmak ümniyesiyle ihtirarını düşünmüş idim. Tahtadan imal edilip nam[lu]sunun üst kısmı açıktır. Kundağı ile namlusu arasına ve tahta içine vaz olunan çelik yay tetik hazinesine kadar çekilip badehu üstüvane şekline getirilen bir limon cesametinde olan bomba namluya vaz olunur.

Ve dört yüz ile beş yüz metre arasında tesirini icra eyler. İşbu tahta tüfenklerden bir tane burada aynı imal eylediğim veçhile vücuda getirilip badehu aksamını ayırarak bila-özür ve şüphe istenilen mahalle getirilir ve tahtadan birçok adedi vücuda getirilir. Ona mahsus yalnız çelik yay -on beş santimetre uzunlukta- getirilmek lazımdır. Ve bu tüfenk de bir fabrikada bir haftada vücuda getirilir. Bombayı teşkil eden madde-i madeniyeler de fincan zarfı [fincanın içine oturtulduğu tahtadan ya da madenden yapıma kap] tarzında her mahalle sevk ve imrar olunabilir. Ve mezkûr tüfenklerden Hindistan'a sevk olunan bir adediyle birçok adetler vücuda getirilebilir.

Vassaf Kadri

<p>BABIALİ Hariciye Nezareti Umur-u Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi Mühimme Kalemi</p> <p style="text-align: right;">Siyasi</p> <p style="text-align: right;">Hariciye 485/65168 Dâhiliye 251/65169 Bahriye 37/65167</p>						
Müdür-i Umumî	Mümeyyiz	Müsevvid	Tarih	Kayıt Numarası	Hülasa	Melfufat
Görölmüştür	Hasan Basri [imza] 14 Mayıs	Hasan Basri	14 Mayıs 1331			
<p>Berlin Sefaret-i Seniyyesine şifre telgram</p> <p>330 numaralı tahrirat-ı süferat cevaptır</p> <p>Bomba atan tahta tüfengin bir ayının da burada Dersaadet'te dahi imal edilmesi mümkün olduğundan muhterri Vassaf Kadri Bey'in bunu bilfiil irae etmek üzere Harbiye Dairesi riyasetine müracaat etmesi.</p>				<p>210 – 66228</p> <p>14 Mayıs 331</p> <p>27 Mayıs 915</p> <p>Kalem-i mahsus müdürü Evrak şubesi=Sefaret-i Osmaniye Tarih kaydı fi 16 Nisan sene 922 Sahife: 858</p> <p>Keşidesi 14 Mayıs 1331 [İmza]</p> <p>Numara 66338/210</p> <p>Keşide edilmiştir. 27 Mayıs 1915</p> <p>27 Mai 1915</p>		

	Osmanlı Ordu-yı Hümayunu Başkumandanlığı Vekâleti Şube 1 Numara 2351
	Bihi
	Hariciye Nezaret-i Celilesine
Hülasa	/Mahremane/
Maruz-u çaker-i keminelere ki Fi 23 Nisan 331 tarihli ve 485-65168 numaralı tezkire-i samiye-i fehimaneleri ariza-i cevabiyesidir. Bomba atan tahta tüfengin bir aynının da burada imal edilmesi mümkün olduğundan muhterri Moralizade Vassaf Kadri Bey'in bunu bilfil irae etmek üzere Harbiye Dairesi Riyasetine müracaat etmesi lazımdır. Ol babta emr ü ferman hazret-i veliyü'l-emrindir.	
Fi 12 Receb 333 Ve fi 14 mayıs 331	
Başkumandan Vekili	
Enver	

	Mühimme kalemi 236
Umur-u siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesine	Kalem-i mahsus müdüriyeti Evrak şubesi = Devair-i merkeziye Tarih kaydı fi 26 Nisan sene 338 Numara 300 mükerrer
Fi 14 Mayıs 331	
Berlin Telgraf	
Basri Bey 14 Mayıs Fi 27 Mayıs 915 66228 / 210 numara ile Berlin Sefaret-i Seniyyesine	
Telgram keşide kılındı	

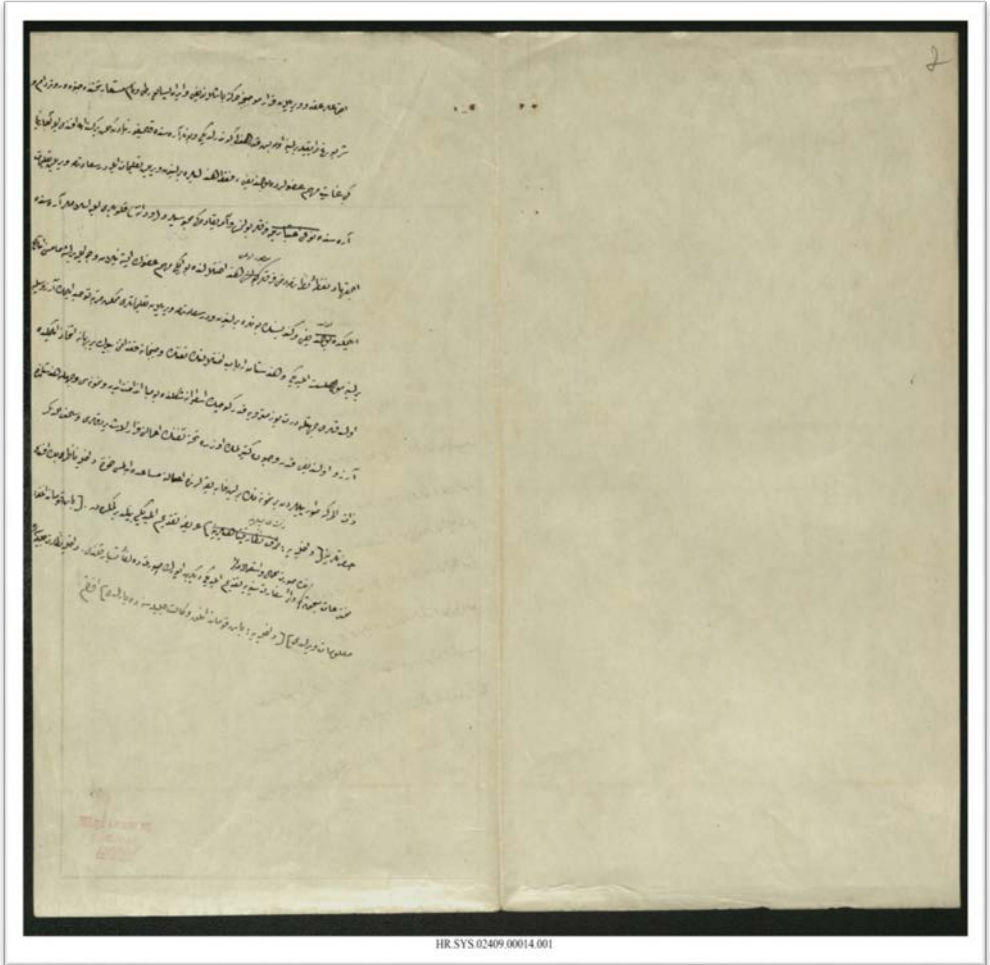
Sonuç

Moralizade Vassaf Kadri, çok sayıda ve farklı türlerde verdiği eserler dikkate alındığında II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın renkli simalarından biri sayılabilir. Buna karşın biyografisi layığıyla ortaya konulabilmiş değildir. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivinde bulunan ve bu çalışmada Latin harflerine aktarılan iki vesika, onun büyük oranda gizli kalmış yaşam öyküsü hakkında önemli bilgiler içermektedir. İki sayfalık raporların yazarın kendi el yazısıyla olduğu görülmektedir. Bir arıza ve rapordan oluşan belgelerden yazarın mesleği, medeni hâli, eşinin adı, muharrirliği yanında mucit yönünün de bulunduğu öğrenilmiştir. Buna göre, âyan kâtipliği yapan Moralizade Vassaf Kadri, resmî izinli olarak, eşi Karolin Feyman'la birlikte "zatü'l-hareke torpil" ve "bomba endahına mahsus yaylı tüfenk" icat etmek ve üretmek üzere önce Washington'da, daha sonra Berlin'de bulunmuştur. Belgelere esas teşkil eden konu, yazarın bir başka yönünü ortaya koymuştur. Moralizade'nin icadı bu iki ateşli silahın, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nda kullanması amacıyla imalinin gerçekleştiğine ilişkin bir veriye rastlanamamıştır. Bu belgelerin yazarın yaşam öyküsünün ayrıntılı bir şekilde araştırılmasına bir kapı açması umulmaktadır.

Kaynaklar

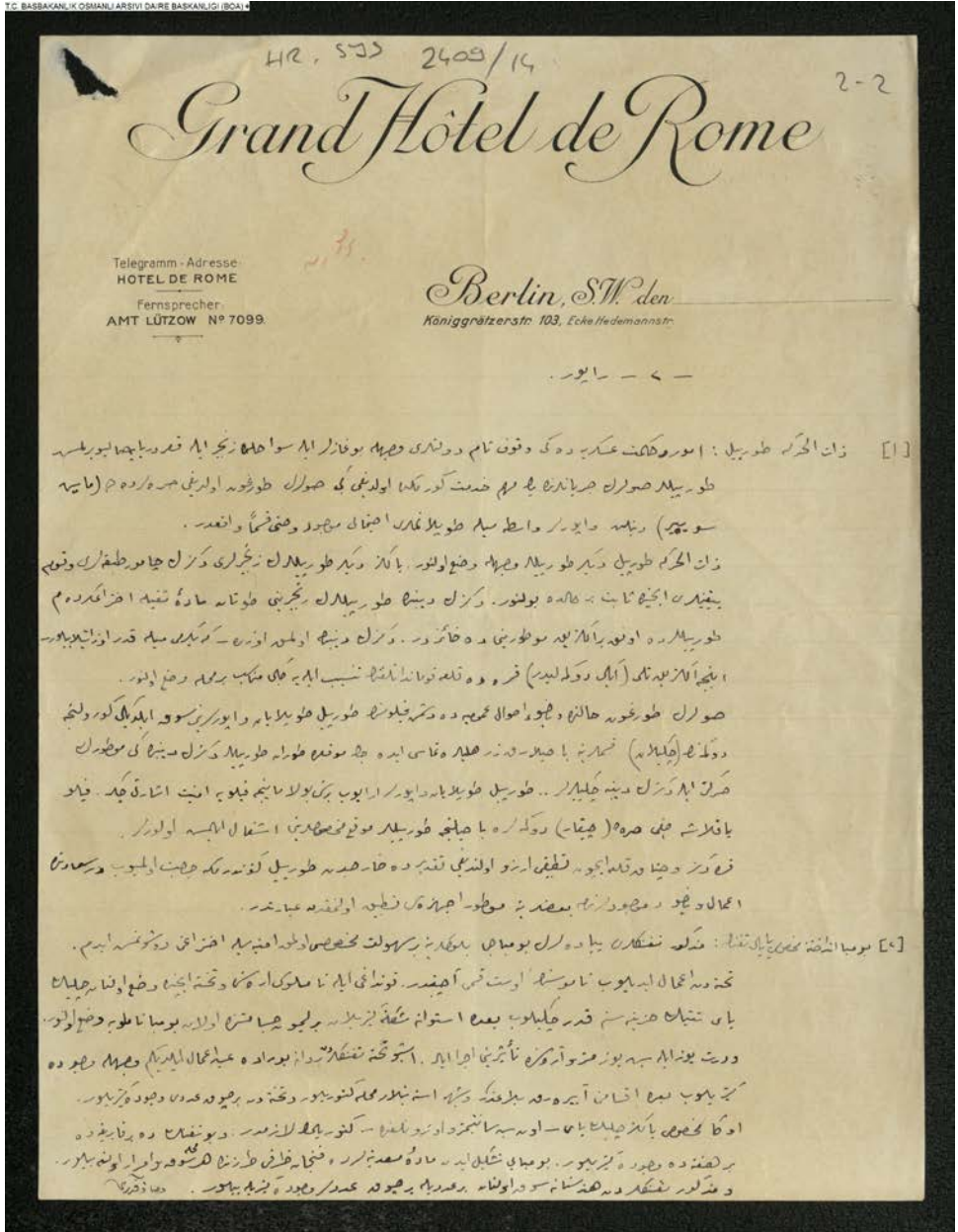
- Akbaş, M. & Yılmaz, İ. (2021). Moralizade Vassaf Kadri'nin *Çarşamba Karısı* adlı eserinde ölçünlü dilden sapmalar. *Karadeniz Araştırmaları*, XVIII (72), 1079-1089.
- BOA Yer: 2409-14, Belge Tarihi: M-06-05-1915 Kurum: HR.SYS.
- BOA Yer: 2409-72, Belge Tarihi: M-27-05-1915 Kurum: HR.SYS.
- Gökpınar, B. (2021). II. Meşrutiyet döneminde aklanan suç özneleri: Moralizade Vassâf Kadri ve *Kadınlar Komitesi*. Müderrisoğlu, Ayşe (Ed.), *Kadının değişen dünyası* (1. Baskı, s. 84-104). Kronik Kitap.
- Moralizade Vassaf Kadri (1331). *Hint yıldızı*. Matbaa-i Şems.
- Moralizade Vassaf Kadri (2021). *Hint yıldızı* (Fatih Altuğ-Betül Bakırcı Keleş Haz.). Ketebe Yayınları.
- Özdemir, M. (2008). Moralizade Vassaf Kadri, hayatı-sanatı ve eserleri. (Tez No. 231138). [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Üyepazarcı, E. (2019). *Unutulanlar, hiç bilinmeyenler ve bilinmek istemeyenler Türkiye'de popüler romanın ilk yüzyılının öyküsü (1875-1975)*. I. Cilt. Oğlak Yayınları.

TC BASBAKANLIK OSANLIK ARESINI DARE BASKANLIGI (BOA)

HR.SYS.02409.00014.002

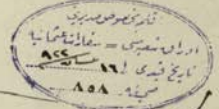
Ek-2

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞIVI DAİRE BASKANLIĞI (BOA)

خاتمه بطریق
 امور بیایه مدیریت عمومی
 مرید فطی

تاریخ ۲۰۱۶/۸/۲۵
 شماره ۲۰۱۶/۸/۲۵
 رقم ۲۰۱۶/۸/۲۵

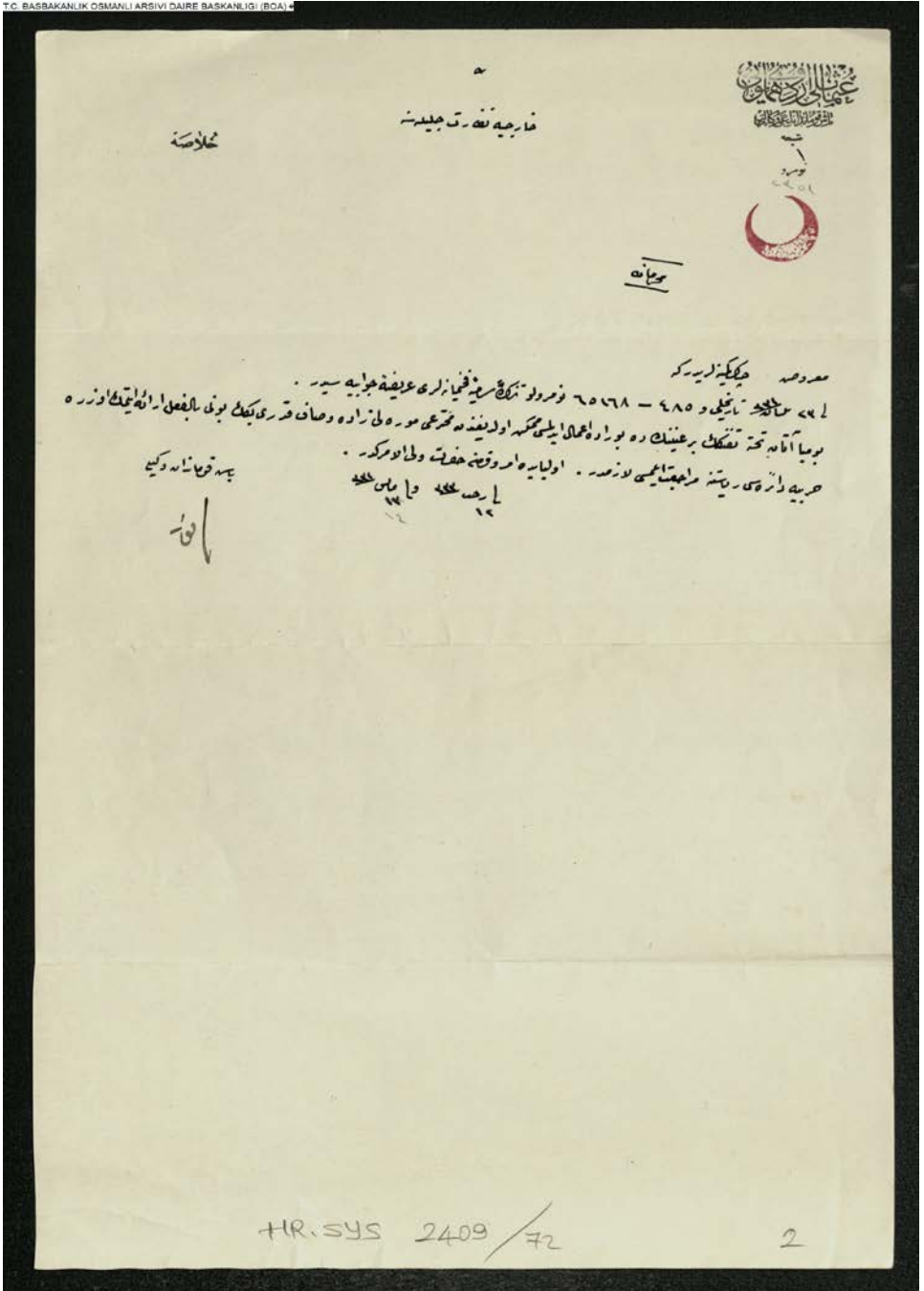
شماره	خلاصه	تجد نومروسی	تاریخ	مسود	بیز	مدیر عمومی
	<p style="text-align: center;">برایه خدمت سینه سینه</p> <p style="text-align: center;">سینه تقویم</p> <p style="text-align: center;"> ~~تجد نومروسی~~ ~~تاریخ~~ ~~مسود~~ ~~بیز~~ ~~مدیر عمومی~~ </p> <p style="text-align: center;"> تاریخ قیدی ۱۹۱۱ شماره ۸۵۸ ارمانی - مخالفه تاریخ قیدی ۱۹۱۱ شماره ۸۵۸ </p> <p style="text-align: center;"> ۲۰ ۲۰۱۶/۸/۲۵ ۲۰ </p>					

HR.SYS 2409/72 2urk (3shfbos) 1

HR.SYS.02409.00072.001

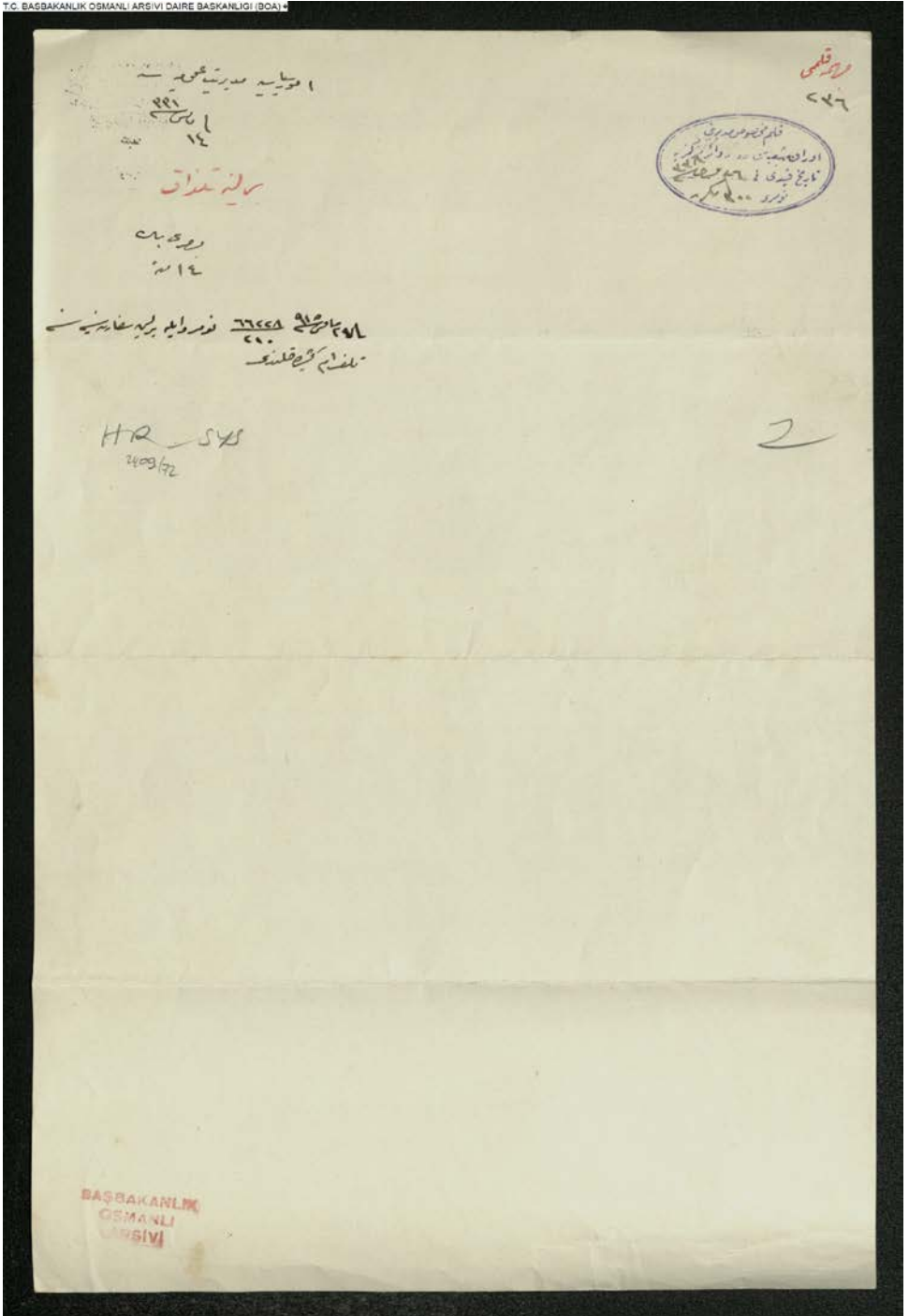

T.C. BASRAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIĞI (BDA)

HR.SYS.02409.00072.002

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (DCA)

HR.SYS.02409.00072.002